

Черниш Вадим Олегович

кандидат юридичних наук,
викладач кафедри теорії та практики управління
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;
Голова Керівної ради ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС»

Chernysh Vadym

PhD in Law, Lecturer at the Department of Theory and Practice of Management
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”;
Head of the Governing Council
NGO “Center for Security Studies “CENSS”
ORCID: 0000-0002-4904-4616

Вороніна Вікторія Вікторівна

здобувач кафедри теорії та практики управління,
викладач кафедри теорії та практики управління
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;
Виконавчий директор ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС»

Voronina Viktoriia

Postgraduate Student of the Department of Theory and Practice of Management,
Lecturer at the Department of Theory and Practice of Management
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”;
Executive Director
NGO “Center for Security Studies “CENSS”
ORCID: 0009-0002-6754-7812

DOI: 10.25313/2617-572X-2024-6-10051

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В АВСТРАЛІЙСЬКІЙ СПІВДРУЖНОСТІ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

DEFINING THE FUNDAMENTALS OF THE STATE POLICY ON FIREARMS IN THE COMMONWEALTH OF AUSTRALIA: LESSONS FOR UKRAINE

Анотація. Вступ. Ця наукова стаття досліджує процес формування та реалізації державної політики щодо вогнепальної зброї в Австралійській Співдружності. Особлива увага приділяється аналізу подій, що вплинули на створення цієї політики, а також її ключових елементів та принципів. Важливість дослідження обумовлена необхідністю вивчення успішних міжнародних практик для можливого впровадження їх в Україні.

Мета. Мета та завдання дослідження включають отримання висновків щодо формування принципів та ключових елементів цієї політики, а також рекомендації щодо можливості використання австралійського досвіду для розробки відповідної політики щодо обігу зброї в Україні.

Матеріали і методи. Дослідження було проведене на основі якісного аналізу первинних та вторинних джерел інформації. З цією метою авторами статті було опрацьовано наукові роботи, нормативні акти офіційні звіти, публікації у відкритих джерелах за темою державної політики щодо вогнепальної зброї в Австралійській Співдружності.

Результати. Використовуючи підхід, запропонований Джоном Кінгдоном, автори статті визначили фокусуючу подію – розстріл людей в Порт-Артурі 28–29 квітня 1996 року – для того, щоб краще зрозуміти чинники, що обумовили успішне закладення основ державної політики Австралійської Співдружності щодо вогнепальної зброї.

Зміст австралійської політики щодо вогнепальної зброї проаналізовано крізь призму трьох чинників: технічні характеристики зброї, характеристики особистості її потенційного власника (володільця) та відсутність належної обачності у продавців.

Основними нормативними актами, обраними авторами для аналізу державної політики були Національна Угода щодо вогнепальної зброї 1996 року та Резолюції Ради міністрів поліції Австралії 1996 року. Окрім того, важливим базисом для розробки державної політики щодо вогнепальної зброї став звіт «Насильство: керівництво для Австралії» (1990 року) Національного комітету з питань насильства, який був використаний авторами для висвітлення типових проблем щодо статистики використання вогнепальної зброї та пропозицій щодо розробки змісту відповідної політики в країні.

Висновки статті підкреслюють корисність використання досвіду Австралії при формуванні державної політики щодо вогнепальної зброї в Україні. Ключові аспекти включають зміну підходів до збору та аналізу інформації про насильство, інформованість парламентаріїв та співпрацю з професійними організаціями.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на адаптації австралійського досвіду до українських умов, розробці відповідної нормативної бази та порівняльному аналізі політик різних країн. Це надасть змогу виявити найефективніші практики, та в перспективі покращити політику щодо вогнепальної зброї в Україні.

Ключові слова: вогнепальна зброя, державна політика, Австралія, міжнародний досвід.

Summary. Introduction. This research article examines the process of developing and implementing state policy on firearms in the Commonwealth of Australia. Particular attention is focused on analyzing the events that influenced the creation of this policy, as well as its key elements and principles. The importance of the research is due to the need to study successful international practices for their possible implementation in Ukraine.

Purpose. The purpose and the objectives of the study include drawing conclusions on the principles and key elements of this policy, as well as recommendations on the possibility of using the Australian experience to develop an appropriate policy on firearms in Ukraine.

Materials and methods. The study was conducted on the basis of a qualitative analysis of primary and secondary sources of information. To this end, the authors of the article have studied scientific papers, regulations, official reports, and publications in open sources on the topic of policy on firearms in the Commonwealth of Australia.

Results. Using the approach proposed by John Kingdon, the authors of the article identify a focusing event – the Port Arthur shooting on April 28–29, 1996 – in order to better understand the factors that led to the successful establishment of the Commonwealth's policy on firearms.

The content of the Australian policy on firearms is analyzed through the prism of three factors: the technical characteristics of the weapon, the characteristics of the person who is its potential owner (possessor), and the lack of due diligence on the part of sellers.

The main regulations chosen by the authors for the analysis of state policy were the National Firearms Agreement of 1996 and the Resolution of the Australian Police Ministers' Council of 1996. In addition, the report «Violence: Directions for Australia» (1990) by the National Committee on Violence was an important basis for the development of state policy on firearms, which was used by the authors to highlight common problems with firearms statistics and recommendations for developing the content of relevant policy in the country.

The conclusions of the article emphasize the usefulness of using Australia's experience in shaping state policy on firearms in Ukraine. Key aspects include changing approaches to collecting and analyzing information on violence, awareness of parliamentarians, and cooperation with professional organizations.

Discussion. Further research should focus on adapting the Australian experience to Ukrainian conditions, developing an appropriate regulatory framework, and comparing policies of different countries. This will help to identify the most effective practices and, in the long run, improve firearms policy in Ukraine.

Key words: firearms, state policy, Australia, international experience.

Постановка проблеми. Проблема незаконного обігу зброї в Україні має багато аспектів. Вже більше 30 років в Україні відсутня державна політика щодо цього питання. Ситуацію ускладнює триваючий з 2014 року збройний конфлікт, який у 2022 році поширився на всю територію країни. За різними публічними повідомленнями, сьогодні в Збройних Силах України більше 800 тисяч осіб [17], окрім того, понад 1 мільйон осіб є ветеранами [18]. Всі вони

мають навички володіння зброєю, і багато з них буде прагнути зберегти цю зброю у цивільному житті.

За даними різних відкритих досліджень, ситуація зі злочинами, пов'язаними з незаконним використанням та обігом зброї, погіршується [19; 20]. В Україні досі немає комплексної єдиної політики щодо обігу зброї — не визначено, яким має бути її предмет, зміст та суб'єкти. В той же час, для України може стати корисним досвід інших країн щодо

запровадження комплексної політики щодо обігу вогнепальної зброї.

В цьому контексті вартий уваги досвід Австралійської Співдружності, який ми розглянемо у цій статті крізь призму потенційного використання в Україні. Дослідження формування та реалізації державної політики в Австралії допоможе виявити ключові принципи та елементи, які можна впровадити в Україні для ефективного контролю над обігом зброї. Це може сприяти покращенню громадської безпеки та зменшенню кількості злочинів, пов'язаних зі зброєю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Низка науковців продовжують вивчати державну політику щодо вогнепальної зброї в Австралійській Співдружності (далі — Співдружність) та результати її впровадження, незважаючи на те, що один із фундаментальних урядових документів в цій сфері — Національна угода про вогнепальну зброю була укладена ще в 1996 році. Зокрема, цій темі присвячені роботи Філіпа Альперса і Заре Газарян [2], Пітера Ройтера і Джени Музос [15], Карен Ешбі, Стюарта Ньюстедта, Джоан Озан-Сміт, Вули Зографо Статакіс [9], Пола Странджіо [16].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Предметом дослідження цієї статті є процес формування та реалізації державної політики щодо вогнепальної зброї в Австралійській Співдружності та її зміст.

Завданнями дослідження є: 1) отримання висновків щодо того, яким чином сформовано державну політику Співдружності, основних принципів та ключових елементів її змісту; 2) рекомендації щодо можливості запозичення австралійського досвіду для формування та реалізації державної політики щодо вогнепальної зброї в Україні.

Для проведення дослідження було обрано метод якісного аналізу первинних джерел інформації — повідомлень електронних медіа, офіційних документів Співдружності та її суб'єктів та вторинних джерел інформації — наукових, фахових та експертних публікацій на задану тему, та подальше отримання на основі здійсненого аналізу відповідних висновків та рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. 28–29 квітня 1996 року в поселенні Порт-Артур, австралійського штату Тасманія, стався масовий розстріл, внаслідок якого загинуло 35 людей та ще 18 було поранено. Злочин було вчинено 28-річним Мартіном Брайантом, який був «розумово відсталим та характеризувався нестабільною поведінкою» [13]. Масовий розстріл у Порт-Артурі мав величезний вплив на австралійське суспільство та політичних діячів Австралії та її суб'єктів; ця подія вражає своєю жорстокістю і дотепер тих, хто читає або переглядає стрічки про неї. Ось як описано подію на сайті телеканалу «History»:

«Брайант розпочав день із вбивства літньої пари, власників пансіонату «Морський пейзаж»

у Порт-Артурі. Дехто вважає, що ці вбивства були помстою Брайанта за те, що власники відмовилися продати гостьовий будинок його батькові... Пообідавши на терасі кафе «Широка стріла», розташованого на місці історичної тюремної колонії Порт-Артура, що є туристичним центром, Брайант увійшов до ресторану, дістав зі своєї сумки [напівавтоматичну¹] гвинтівку Кольт AR-15 і почав стріляти. Убивши 22 людини в швидкій послідовності [приблизно дві хвилини¹], Брайант вийшов з ресторану на автостоянку, де продовжив свою стрілянину, вбивши, зокрема, водіїв двох туристичних автобусів, деяких пасажирів, матір і двох її маленьких дітей, а також інших людей. Виїжджаючи зі стоянки, він застрелив чотирьох людей в автомобілі BMW і поїхав на ньому до найближчої заправки, де застрелив одну жінку і взяв у заручники чоловіка, після чого поїхав назад до пансіонату «Морський пейзаж». Після 18-годинного протистояння з поліцією Брайант підпалив гостьовий будинок, вибіг на вулицю і був схоплений. Очевидно, заручника він убив дещо раніше» [1].

Ми навели опис масового розстрілу в Порт-Артурі для того, щоб можна було уявити, який вплив ця подія могла мати на австралійське суспільство та політичних діячів.

Пізніше, під час розслідування було встановлено, що Мартін Брайант володів двома одиницями цивільної напівавтоматичної зброї — гвинтівками AR-10 та AR-15, самозарядною бойовою гвинтівкою FN SLR та напівавтоматичною рушницею Daewoo 12 калібру; зброю злочинець купував як в магазині, так і за оголошенням в газеті, за відсутності будь-яких дозвільних, медичних та інших документів [8].

Аналітичний підхід до роботи із інформацією зобов'язує нас звернути увагу на три важливих чинника, що знайшли відображення в трьох наведених вище джерелах інформації про подію. Перший — це швидкість ураження злочинцем великої кількості людей, яка безпосередньо пов'язана із типом зброї — напівавтоматичною гвинтівкою із високим темпом стрільби. Другий чинник — це характеристика особистості злочинця, яка визначена в наведеному раніше нами джерелі як «розумова відсталість та нестабільна поведінка». Третій чинник — відсутність належної обачності з боку продавців зброї. Ці три чинники, тобто технічні характеристики зброї, характеристики особистості її потенційного власника (володільця) та відсутність належної обачності у продавців, ми згадаємо далі в цій статті, коли будемо аналізувати зміст політики щодо вогнепальної зброї в Співдружності.

06 травня 1996 року, тобто через шість днів після подій в Порт-Артурі, Уряд Австралійської Співдружності схвалив проект політики «ефективного загальнонаціонального контролю над вогнепальною зброєю» [5]. Майбутня державна політика щодо

¹ Додано інформацію з джерела 13.

вогнепальної зброї, так як її бачив федеральний уряд, мала б передбачати:

- загальну заборону автоматичної і напівавтоматичної вогнепальної зброї (її продаж, передачу, володіння, виробництво та імпорту);
- створення комплексної національної системи реєстрації вогнепальної зброї;
- період амністії, протягом якого можна буде здати заборонену і незареєстровану зброю;
- створення компенсаційного фонду за рахунок податку на прибуток для викупу забороненої зброї у її власників [16].

Оскільки федеративні органи Співдружності відповідно до Конституції Австралії не мали та не мають прямих повноважень щодо регулювання питань, пов'язаних із володінням вогнепальною зброєю, політичні лідери федерального рівня знайшли інший спосіб діяти. Вже 10 травня 1996 року Співдружність, штати та території (далі — сторони) уклали Національну угоду про вогнепальну зброю (далі — Угода 1996). Угоду було укладено на засіданні Ради Австралійських Урядів. Цей орган був основним міжурядовим форумом, де прем'єр-міністр, перші міністри штатів і територій та президент Австралійської Асоціації Місцевого Самоврядування спільно працювали над політичними реформами національного значення [3].

Угода 1996 містить ряд положень, що закладають основу для подальших дій як на федеральному рівні, так і на рівні суб'єктів Співдружності. Положення угоди стосувалися низки обмежень для цивільного населення. Так, Угода 1996 передбачає заборону на ввезення, володіння, продаж, перепродаж, передачу, володіння, виробництво або використання:

- всіх гвинтівок під набої центрального запалення військового зразка, в тому числі тих, які значною мірою дублюють військові зразки;
- всіх інших самозарядних гвинтівок під набої центрального запалення;
- усіх самозарядних та помпових рушниць;
- усіх інших самозарядних гвинтівок під набої кільцевого запалення [12].

Також в цьому документі передбачається виняток у володінні вищезгаданими видами зброї цивільними особами для обмеженого спектру офіційних або професійних цілей, засвідчених відповідним дозволом. В Угоді 1996 сформульовано принцип «реальної потреби» у володінні загально забороненою зброєю. Цей принцип означає, що певні категорії осіб можуть отримати дозвіл на загально заборонену зброю «лише за умови, що вони зможуть довести поліції, що мають реальну потребу в ній, яка не може бути задоволена жодним іншим способом або незабороненою зброєю» [12].

Угода 1996 також передбачала наступне:

- будуть вжиті заходи для суворого регулювання поштових відправлень;
- передбачені угодою заборони будуть запроваджені в усіх юрисдикціях, як тільки буде прийнято

необхідні нормативні акти. Усі юрисдикції погодилися, що це буде зроблено якнайшвидше;

- усі юрисдикції також погодилися на виплату справедливої і належної компенсації власникам за здачу вогнепальної зброї, яка опинилася поза законом;
- Уряд Співдружності розробить механізм компенсації за здачу зброї та повідомить про нього штати та території;
- вся вогнепальна зброя буде зареєстрована в рамках інтегрованої системи ліцензування і пов'язана з нею на національному рівні;
- буде запроваджено комплексний загальний підхід до ліцензування, який гарантуватиме, що доступ до вогнепальної зброї матимуть лише ті особи, які є придатними для цього і мають реальну причину і потребу в ній;
- в усіх юрисдикціях будуть запроваджені суворі вимоги до зберігання зброї та обов'язкове навчання з безпеки для осіб, які вперше отримують ліцензію;
- буде запроваджено жорсткий контроль за продажем, рекламою та передачею будь-якої вогнепальної зброї та боєприпасів як в межах юрисдикцій, так і між ними [12].

Як можна побачити із змісту Угоди 1996, більшість її положень сформовані під впливом трьох раніше згаданих чинників, а саме: технічних характеристик зброї, характеристики особистості її потенційного власника (володільця) та встановлення контролю за продажем та рухом зброї (належна обачливість продавців).

Того ж дня, коли на засіданні Ради австралійських урядів було укладено Угоду 1996 між Співдружністю, штатами та територіями відбулося спеціальне засідання іншого органу — Ради міністрів поліції Австралії (РМПА). РМПА прийняла резолюції (далі — Резолюції 1996) [14], в яких, на базі основ політики, визначеній в Угоді 1996, визначила детальні регулятивні норми, які мають бути запроваджені штатами та територіями. В розвиток угоди, РМПА постановила, що особистий захист не вважається справжньою причиною для володіння, зберігання або використання вогнепальної зброї певних категорій — тих, які за технічними характеристиками мають значну вражаючу здатність. Такою справжньою причиною відповідно до Резолюцій 1996 може бути рід діяльності або занять осіб, які хочуть володіти, зберігати або використовувати зброю; такі можливості можуть мати:

- спортивні стрільці з дійсним членством у затвердженому клубі (визначені як учасники стрілецьких видів спорту, визнаних у статутах таких великих спортивних змагань, як ігри Співдружності, олімпійські ігри або чемпіонати світу);
- стрільці/мисливці для розваги, які мають дозвіл від землевласника;
- особи з професійними потребами, наприклад, для виробництва первинної продукції, для інших сільськогосподарських цілей, працівники служб безпеки та професійні стрільці для визначених цілей;

- добросовісні колекціонери легальної вогнепальної зброї; та
- особи, які використовують зброю з іншими обмеженими цілями, що визначені законодавством або мають дозвіл міністерства в письмовому вигляді (наприклад, зброя, що застосовується для зйомки фільмів).

Резолюції 1996 містять перелік категорій ліцензій в залежності від технічних характеристик зброї: А та В (дозволена зброя за умови наявності справжньої причини), С (заборонена зброя з винятками для осіб, які займаються певним родом діяльності), D (заборонена зброя за винятком офіційних цілей), Н (обмежена у використанні та/або зберіганні зброя). Окрім того, зазначений вище документ встановив суворі вимоги до осіб, що бажають отримати ліцензії на володіння, зберігання та використання, а також інші вимоги для таких осіб, таких як обов'язкові навчання та тренування. Окрім того, в Резолюціях 1996 містився скоординований план дій для Співдружності, штатів та територій.

В тих, хто зверне увагу на незначний проміжок часу, що минув від подій у Порт-Артурі до укладення Угоди 1996 та прийняття Резолюцій 1996, може зацікавити питання, яким чином Уряду Співдружності та РМПА вдалось сформувати основи державної політики щодо вогнепальної зброї. Той, хто припускає, що Уряд використав вже готові напрацювання, що були зроблені задовго до подій у Порт-Артурі у квітні 1996 року, може знайти підтвердження в офіційному документі одного із створених Урядом Австралії органів — Національного комітету з питань насильства (далі — НКН).

НКН був створений у кількості 12 осіб в жовтні 1988 року за спільною ініціативою Співдружності та штатів з метою вивчення ситуації із насильством в австралійському суспільстві та надання рекомендацій щодо превентивних стратегій, а також шляхів надання ефективної допомоги. НКН мав надавати свої звіти прем'єр-міністру Австралії та прем'єр-міністрам штатів [7]. Головою НКН став директор Австралійського інституту кримінології, функції секретаріату комітету виконував персонал інституту.

В 1990 році, тобто за шість років до подій у Порт-Артурі, НКН підготував звіт «Насильство: керівництво для Австралії». В цьому звіті НКН звернув увагу на декілька важливих питань, одним із яких є неповнота статистичної інформації, що ускладнює досягнення «повноти картини» проявів насильства в державі в цілому та окремих її територіях та штатах. Зокрема, згадуються наступні проблеми:

- статистичні дані, що публікуються поліцією, не відображають характеристики потерпілих — розподіл кримінальної віктимізації у фізичному, демографічному та соціальному просторі;
- оприлюднена поліцейська статистика недостатньо висвітлює використання вогнепальної зброї у злочинних цілях [11, с. 8].

У зв'язку із цим, НКН зазначив, що «поліцейська статистика, яка не фіксує випадки незаконного використання вогнепальної зброї, не дозволяє урядам систематично відслідковувати наслідки поточної політики щодо вогнепальної зброї. Регулювання обігу вогнепальної зброї є особливо суперечливим питанням в Австралії сьогодні, а раціональне громадське обговорення перешкоджає браку адекватних статистичних даних» [11, с. 8].

Загальна внутрішня політика повинна мати на меті «розбудову ненасильницького суспільства», а «ступінь, до якого багато австралійців потурають насильству, є однією з основних перешкод» у цьому [11, с. 118]. НКН в зв'язку із цим висловив думку про необхідність інформаційної кампанії національного рівня, «спрямованої на боротьбу з насильницькими настроями» та діяльність відповідного змісту в сфері освіти [11, с. 118]. Недоліки політики щодо вогнепальної зброї визначені у звіті як негативний чинник, що, серед іншого, також впливає на можливість становлення ненасильницького суспільства.

Окрім того, в звіті НКН 1990 року йдеться про конкретні пропозиції стосовно змісту державної політики щодо вогнепальної зброї, які було враховано і в Угоді 1996 року, і в Резолюціях 1996 року. НКН рекомендував уніфікувати законодавство, створити єдиний реєстр зброї, запровадити єдиний підхід до ліцензування, ввести заборону та обмеження на певні види вогнепальної зброї, обмежити доступ неадекватних осіб до неї, запровадити інші норми регулювання та механізми контролю за обігом зброї. Майже всі рекомендації зі звіту НКН 1990 року тією чи іншою мірою були враховані в Угоді 1996 та Резолюціях 1996.

Одним із ключових елементів державної політики щодо вогнепальної зброї була амністія для осіб, що незаконно володіли забороненою зброєю та тих, хто володів нею законно, але таке володіння було не можливе у майбутньому через набуття чинності новим законодавством. Для таких осіб було встановлено 12 місячний період, протягом якого вони могли здати заборонену зброю та отримати компенсацію. Федеральний уряд разом із урядами штатів та територій запровадив компенсаційний механізм. Цей елемент політики вважається таким, що був успішно реалізований.

Програма викупу зброї розпочалася в більшості штатів з 1 жовтня 1996 року і закінчилася 30 вересня 1997 року. Її реалізація забезпечила здачу близько 640 000 одиниць забороненої вогнепальної зброї по всій країні [4, с. 17]. Співдружність фінансувала програму за рахунок одноразового збільшення на 0,2 відсотка збору на медичне страхування, що дозволило зібрати близько 500 мільйонів доларів [4, с. 17]. Загальна вартість компенсації власникам склала близько 304 мільйонів доларів; штатам і територіям також було сплачено близько 57 мільйонів доларів на покриття витрат на створення, просування

і функціонування програми; близько 4 мільйонів доларів було виділено на національну кампанію з інформування громадськості [4, с. 17].

Події, подібні до тієї, що сталася в Порт-Артурі 28–29 квітня 1996 року, траплялися і раніше. До прикладу, 05 грудня 1994 року в Фокнері, штат Вікторія, Фотіос Діаконідіс після хаотичної стрілянини з карабіну M1 30/30 вбив двох людей, а потім і себе, а 25 січня 1996 року в Хіллкредсті, штат Квінсленд, Пітер Мей застрелив шістьох та себе [6, с. 88].

Отже, цілком логічним виглядає питання про те, чому ж федеральний уряд та уряди штатів протягом шести років не дослухалися до рекомендацій фахівців стосовно необхідності формування державної політики щодо вогнепальної зброї та відповідного загальнонаціонального плану дій. На це питання ми спробуємо надати відповідь застосувавши підходи, започатковані Джоном Кінгдоном.

За Кінгдоном, подію в Порт-Артурі можна віднести до таких, які він називає «фокусуючими подіями» [10, с. 98]. Він зазначає, що фокусуючі події лише зрідка самі по собі стають предметом уваги в політичному порядку денному, для цього вони повинні супроводжуватися чимось іншим [10, с. 98]. Фокусуючі події посилюють певне попереднє сприйняття проблеми, тобто фокусують увагу на проблемі, яка вже була «на задвірках свідомості людей» [10, с. 98]. Крім того, за твердженням Кінгдона, з яким ми повністю погоджуємося, «фокусуючі події можуть впливати на визначення проблеми в поєднанні з іншими подібними подіями. Якщо одного обвалу мосту, однієї авіакатастрофи або одного банкрутства залізниці недостатньо для того, щоб створити відчуття загальної проблеми, то декілька таких подій, що відбуваються близько одна від одної, можуть бути достатніми для цього».

Аналізуючи дії Уряду Австралії та інших органів із застосуванням підходів Джона Кінгдона, ми очевидно можемо краще зрозуміти чинники, що обумовили успішне закладення основ державної політики щодо вогнепальної зброї на багато років.

Події в Порт-Артурі, одночасно відкрили два «вікна можливостей». Кінгдон розрізняє два види «вікон можливостей», що тісно пов'язані між собою — «проблемне» та «політичне» [10, с. 173]. Через події 28–29 квітня 1996 року «проблемне вікно» можливостей відкрилося, а готові рішення вже були «під рукою» у вигляді рекомендацій НКН 1990 року. Політичне вікно теж виявилось відкритим через наявність коаліції в парламенті Австралії, яка була тільки-но сформована за результатами виборів, що відбулися 02 березня 1996 року. І хоча коаліція відчула значний тиск з боку противників заборон та обмежень у політиці щодо вогнепальної зброї, вона втрималася та продовжила реалізацію задуманого. Значну роль

у забезпеченні формування згаданих вище основ державної політики зіграв тодішній прем'єр-міністр Австралії Джон Ховард. За термінологією Кінгдона, на нашу думку, він підпадає під визначення «політичний підприємець», що характеризує «людей, які готові інвестувати ресурси різного роду в надії на майбутню віддачу у вигляді політики, якій вони надають перевагу» [10, с. 143]. Такі люди, за визначенням, можуть діяти у слушний момент намагаючись підняти певні проблеми на вищий рівень у порядку денному, або просувати свої пропозиції під час процесу пом'якшення системи [10, с. 204].

Тут ми маємо вчергове звернутися до ідей Джона Кінгдона, а саме про те, що існують три «потoki» — потік проблем, потік державних політик та потік політичної діяльності [10], які живуть своїм власним життям, але бувають моменти, коли вони об'єднуються. Наведений нами в цій статті опис, хронологія та зміст подій дає нам підстави стверджувати, що ідея про потоки, як і його інші підходи, вдало підходять для їх аналізу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Наприкінці, вважаємо за потрібне зробити висновки про те, що із досвіду Австралії було б корисно використати при формуванні державної політики щодо вогнепальної зброї в Україні.

По-перше, для формування державної політики щодо вогнепальної зброї необхідно змінити підходи до збору та аналізу інформації про випадки насильства із застосуванням зброї та інші правопорушення, предметом яких є зброя. Повнота та доступність релевантних даних зробить можливою та продуктивною дискусію про основні засади відповідної державної політики.

По-друге, не варто очікувати моменту, коли відкриється «проблемне вікно можливостей», слід скористатися «політичним вікном» для цього. Поінформованість членів українського парламенту про особливості державних політик та їхнього формування в інших країнах, зокрема в Австралії, сприятиме відкриттю «політичного вікна».

По-третє, професійні, фахові та наукові організації мають опрацьовувати питання, що стосуються володіння, зберігання та використання зброї, вивчити досвід інших країн, підготувати та представити політичним діячам відповідні звіти. Прикладом може бути діяльність Австралійського інституту кримінології, який продовжує вивчати та досліджувати процеси імплементації відповідної державної політики.

По-четверте, зацікавленим суб'єктам, зокрема лідерам думок, громадським об'єднанням, науковцям варто визначити потенційних «політичних підприємців» для того, щоб переконати їх у важливості формування державної політики щодо вогнепальної зброї, тим самим мотивуючи до активних дій.

Література

1. 35 killed in Australia's Port Arthur Massacre. April 28, 1996. *History*. URL: <https://www.history.com/this-day-in-history/port-arthur-massacre-in-australia> (дата звернення: 24.06.2024).
2. Alpers P., Ghazarian Z. The 'perfect storm' of gun control: From policy inertia to world leader. *Successful Public Policy: Lessons from Australia and New Zealand*. 2019. P. 207–233. doi: <https://doi.org/10.22459/spp.2019.09>.
3. *Australia's Federal Relations Architecture*. URL: <https://federation.gov.au/about> (дата звернення: 24.06.2024).
4. Australian National Audit Office. Audit Activity Report: July to December 1997. Canberra: Commonwealth of Australia, 1998. 126 p. URL: https://www.anao.gov.au/sites/default/files/anao_report_1997-98_36.pdf (дата звернення: 24.06.2024).
5. Case Study: The National Firearms Agreement. *Howard library*. URL: <https://www.howardlibrary.unsw.edu.au/sites/default/files/2021-01/Case%20Study%20National%20Firearms%20Agreement.pdf> (дата звернення: 24.06.2024).
6. Chapman S. Over Our Dead Bodies: Port Arthur and Australia's Fight for Gun Control. Sydney University Press, 2013. 215 p. URL: <https://open.sydneyuniversitypress.com.au/files/9781743320310.pdf> (дата звернення: 24.06.2024).
7. Chappell D. Violence, crime and Australian society. *Violence today*. 1989. No. 1. URL: <https://www.aic.gov.au/publications/vt/vt1> (дата звернення: 24.06.2024).
8. Court transcript "The Queen v. Martin Bryant", Court № 7, Salamanca Place, Hobart on the 19th of November, 1996. URL: https://www.hoplofobia.info/wp-content/uploads/2015/08/Court_transcript.pdf (дата звернення: 24.06.2024).
9. Firearm related deaths: the impact of regulatory reform / J. Ozanne-Smith et al. *Injury Prevention*. 2004. Vol. 10, No. 5. P. 280–286. doi: <https://doi.org/10.1136/ip.2003.004150>.
10. Kingdon J. W. Agendas, alternatives, and public policies. 2nd ed. New York: Longman, 1995. 254 p.
11. National Committee on Violence. Violence: Directions for Australia. Canberra: Australian Institute of Criminology, 1990. 285 p. URL: <https://www.aic.gov.au/sites/default/files/2024-03/violence-directions-for-australia.pdf> (дата звернення: 24.06.2024).
12. National Firearms Agreement: Agreement of Council of Australian Governments of 1996. URL: https://www.resources.qld.gov.au/_data/assets/pdf_file/0010/1399510/17-257.pdf (дата звернення: 24.06.2024).
13. Port Arthur Massacre Australia [1996]. *Encyclopedia Britannica*. 2016. URL: <https://www.britannica.com/event/Port-Arthur-Massacre> (дата звернення: 24.06.2024).
14. Resolutions of Special Firearms Meeting: Resolutions of Australasian Police Ministers' Council of 10.05.1996. URL: <https://www.acic.gov.au/sites/default/files/2022-03/1996%20National%20Firearms%20Agreement.pdf> (дата звернення: 24.06.2024).
15. Reuter P., Mouzos J. Australia: A Massive Buy back of Low-Risk Guns. *Evaluating Gun Policy: Effects on Crime and Violence*. 2003. P. 121–156. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctvbd8j92.8> (дата звернення: 24.06.2024).
16. Strangio P. Background to the 1996 and 1997 Cabinet records. 1 January 2019. *National Archives of Australia*. URL: <https://www.naa.gov.au/sites/default/files/2019-12/Background-to-the-1996-1997-Cabinet-records.pdf> (дата звернення: 24.06.2024).
17. Виступ Рустема Умерова у Верховній Раді України під час призначення на посаду Міністра оборони. *АрміяInform*. 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/09/07/vystup-rustema-umeroval-u-verhovnij-radi-ukrayiny-pid-chas-pryznachennya-na-posadu-ministra-oborony/> (дата звернення: 24.06.2024).
18. Крижний А. Після завершення війни кількість ветеранів зросте до 5–6 мільйонів осіб — Мінветеранів. *Економічна правда*. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/05/27/714276/> (дата звернення: 24.06.2024).
19. Результати дослідження «Незаконний обіг і використання зброї в Україні у 2020». *Центр безпекових досліджень «СЕНСС»*. 2020. URL: <https://censs.org/illcit-arms-2020/> (дата звернення: 24.06.2024).
20. Результати дослідження «Незаконний обіг і використання зброї в Україні у 2021». *Центр безпекових досліджень «СЕНСС»*. 2021. URL: <https://censs.org/illcit-arms-2021/> (дата звернення: 24.06.2024).

References

1. 35 killed in Australia's Port Arthur Massacre. April 28, 1996. (2010). *History*. URL: <https://www.history.com/this-day-in-history/port-arthur-massacre-in-australia>.
2. Alpers, P., & Ghazarian, Z. (2019). The 'perfect storm' of gun control: From policy inertia to world leader. *Successful Public Policy: Lessons from Australia and New Zealand*. ANU Press. P. 207–233. doi: 10.22459/spp.2019.09.
3. *Australia's Federal Relations Architecture*. URL: <https://federation.gov.au/about>.
4. Australian National Audit Office. (1998). *Audit Activity Report: July to December 1997*. Canberra: Commonwealth of Australia. URL: https://www.anao.gov.au/sites/default/files/anao_report_1997-98_36.pdf.
5. Case Study: The National Firearms Agreement (n.d.). *Howard library*. URL: <https://www.howardlibrary.unsw.edu.au/sites/default/files/2021-01/Case%20Study%20National%20Firearms%20Agreement.pdf>.
6. Chapman, S. (2013). *Over Our Dead Bodies: Port Arthur and Australia's Fight for Gun Control*. Sydney University Press. URL: <https://open.sydneyuniversitypress.com.au/files/9781743320310.pdf>.
7. Chappell, D. (1989). Violence, crime and Australian society. *Violence today*. URL: <https://www.aic.gov.au/publications/vt/vt1>.

8. Court transcript “The Queen v. Martin Bryant”, Court № 7, Salamanca Place, Hobart on the 19th of November, 1996. URL: https://www.hoplophobia.info/wp-content/uploads/2015/08/Court_transcript.pdf.
9. Ozanne-Smith, J., Ashby, K., Newstead, S., & Stathakis, V. (2004). Firearm related deaths: the impact of regulatory reform. *Injury Prevention*, 10(5), 280–286. doi: 10.1136/ip.2003.004150.
10. Kingdon, J. W. (1995). *Agendas, alternatives, and public policies*. 2nd ed. New York: Longman.
11. National Committee on Violence. (1990). *Violence: Directions for Australia*. Canberra: Australian Institute of Criminology. URL: <https://www.aic.gov.au/sites/default/files/2024-03/violence-directions-for-australia.pdf>.
12. Australia. Council of Australian Governments. (1996). *National Firearms Agreement* Agreement URL: https://www.resources.qld.gov.au/_data/assets/pdf_file/0010/1399510/17-257.pdf.
13. Port Arthur Massacre Australia [1996]. (2016). *Encyclopedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/event/Port-Arthur-Massacre>.
14. Australia. Australasian Police Ministers’ Council. (1996). *Resolutions of Special Firearms Meeting* Resolutions URL: <https://www.acic.gov.au/sites/default/files/2022-03/1996%20National%20Firearms%20Agreement.pdf>.
15. Reuter, P., & Mouzos, J. (2003). Australia: A Massive Buy back of Low-Risk Guns. *Evaluating Gun Policy: Effects on Crime and Violence*, 121–156. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctvbd8j92.8>.
16. Strangio, P. (2019). *Background to the 1996 and 1997 Cabinet records*. National Archives of Australia. URL: <https://www.naa.gov.au/sites/default/files/2019-12/Background-to-the-1996-1997-Cabinet-records.pdf>.
17. Vystup Rustema Umierova u Verkhovnij Radi Ukrainy pid chas pryznachennia na posadu Ministra oborony [Rustem Umerov’s speech in the Verkhovna Rada of Ukraine upon his appointment as Minister of Defense]. (2023). *ArmyInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/09/07/vystup-rustema-umierova-u-verhovnij-radi-ukrayiny-pid-chas-pryznachennya-na-posadu-ministra-oborony/> [in Ukrainian].
18. Kryzhnyi, A. (2024). Pislia zavershennia viiny kilkist veteraniv zroste do 5–6 milioniv osib — Minveteraniv [After the end of the war, the number of veterans will increase to 5–6 million people — Ministry of Veterans Affairs]. *Ekonomichna pravda*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/05/27/714276/> [in Ukrainian].
19. Center for Security Studies “CENSS”. (2021). Rezultaty doslidzhennia “Nezakonnyi obih i vykorystannia zbroi v Ukraini u 2020” [Results of the study “Illegal trafficking and use of weapons in Ukraine in 2020”]. *Center for Security Studies “CENSS”*. URL: <https://censs.org/illcit-arms-2020/> [in Ukrainian].
20. Center for Security Studies “CENSS”. (2022). Rezultaty doslidzhennia “Nezakonnyi obih i vykorystannia zbroi v Ukraini u 2021” [Results of the study “Illegal trafficking and use of weapons in Ukraine in 2021”]. *Center for Security Studies “CENSS”*. URL: <https://censs.org/illcit-arms-2021/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.06.2024